

כשאררה"ב מקרינה חולשה: המורשת המסוכנת של קרטור וביידן

03.01.2025 | ד"ר רפאל בן לוי | written by

יש סמליות רבה בכך שנשיא ארצות הברית לשעבר, ג'ימי קרטור, נפטר מהעולם סמוך לעזיבתו של ג'ו ביידן את הבית הלבן. ארבעים וארבע שנים מפרידות בין סיום כהונתו של קרטור לסיום כהונתו הצפויה של ביידן, אך הדמיון במורשתם הופך את הפער בשנים להרף עין.

שני הנשיאים ניגשו למדיניות החוץ מתוך הנחות יסוד משותפות: שהעולם שואף באופן טבעי להרמוניה ושלוש, שדי בדיאלוג עם אויבים מושבעים כדי להפכם לבני ברית, ושהקרנת כוח מצד ארצות הברית או ישראל אינה אלא גורם מערער יציבות.

גישתו של קרטור למדיניות החוץ, כפי שתיאר שר החוץ שלו, סייروس ואנס, שאפה "לבנות עולם של שלום על בסיס צמצום ובקרת נשק, הגעה להבנות עמוקות יותר עם ברית המועצות, יישוב סכסוכים אזוריים, וריסון עצמי מצד המעצמות הגדולות". במילים פחות מכובסות, קרטור הקרין חולשה והססנות, ובכך העצים את השחקנים השליליים ביותר במערכת הבינלאומית.

התוצאות לא איחרו לבוא

עד סוף מחצית כהונתו הראשונה של קרטור בבית הלבן, אויבי ארצות הברית וישראל ברחבי העולם קיבלו רוח גבית משמעותית. תוך נטישת מדיניות הדטאנט, הסובייטים פלשו לאפגניסטן. הקומוניסטים הסנדיניסטים תפסו את השלטון בניקרגואה, שהייתה עד אז במחנה האמריקאי. והכי רלוונטי לימינו: אייתוללה חומייני חולל מהפכה איסלאמיסטית באיראן, שהביאה לסיום שלטון השאה פהלווי הפרו-אמריקאי.

באופן עקבי ומתוך טהרנות מוסרית, קרטור הפנה עורף למשטרים סמכותניים שעדיין היו במחנה הפרו-אמריקאי ואנטי-סובייטי. במקומם הוא קיבל משטרים סמכותניים לא פחות, אך אנטי-אמריקאים ותוקפניים באידיאולוגיה. השורשים של מלחמת איראן בישראל, שמגיע לשיאו בימינו, נזרעו באותן שנים. הצלחת המהפכה האיסלאמיסטית באיראן נבעה במידה רבה מהימנעותו של קרטור מתמיכה בשאה, רצונו לדבוק בערכים מנותקים מהמציאות, ועיוורונו ללהט השנאה הדתית של האיסלאמיזם.

ביידן הולך בדרכו של קרטור

הרטוריקה של ביידן מתונה יותר מזו של קרטור, אך מדיניותו דומה להפליא. ביידן פתח את כהונתו בנסיגה מבישה מאפגניסטן, שהפקירה את המדינה לידי הטליבאן, שכיום מחולל מלחמה

עם פקיסטן תוך שימוש בציד מערבי מתקדם. ערב פלישת רוסיה לאוקראינה, ביידן הפגין שוב חולשה כאשר הצהיר שארצות הברית לא תגיב ל"פלישה קטנה" מצד מוסקבה. התוצאה: פרוץ המלחמה הגדולה ביותר באירופה מאז מלחמת העולם השנייה, עם השלכות גלובליות רחבות היקף.

הסינים, בינתיים, מנצלים את ההזדמנות לבסס את שליטתם בים סין הדרומי, בעוד הממשל האמריקאי מחפש דרכים להכיל את כוחם העולה.

המפגן המשמעותי ביותר של חולשת ביידן הוא במדיניותו כלפי איראן. מאז תחילת כהונתו, ביידן רודף אחר הסכם חדש עם טהרן, מסרב לאכוף את הסנקציות הקשות שהוטלו עליה באופן שאפשר לאיראן להקים מערך השלוחים השואפים להשמיד את מדינת ישראל. אף לאחר פרוץ מלחמת חרבות ברזל, ביידן הדגיש שוב ושוב שמטרתו העליונה היא "למנוע הסלמה" עם איראן ולא הגיב בעוצמה נגד ההתקפות החוזרות של שלוחי איראן אף על חיילים אמריקאים. כך נוצר מצב שבו ביידן מאפשר לחות'ים לפגוע בחופש השיט בים האדום, תוך ויתור על אחד העקרונות המרכזיים של הפאקס אמריקנה.

דוגמה נוספת היא הצהרת ביידן בתחילת כהונתו, לפיה יהפוך את סעודיה למוקצה מחמת מיאוס ² מדיניות המשקפת תפיסה טהרנית שמנעה עד כה את מימוש הפוטנציאל להרחבת מעגל השלום במזרח התיכון.

ביידן וקרטר כאחד סירבו להכיר במחויבות הדתית של המשטר האיראני להילחם בארצות הברית ולהשמיד את ישראל. שניהם העדיפו להאמין שכל יריב מדינתי יפעל באופן רציונלי אם רק יראו לו שאין איום עליו. גישה זו מניחה שסכסוכים בין מדינות נובעים רק מאי-הבנות או חוסר נכונות להידברות, ולא משנאה או תוקפנות.

כמו כן, שני הנשיאים גם נקטו גישה מפייסת כלפי הארגון לשחרור פלסטין. קרטר היה הראשון שדיבר על "זכותם" של הפלסטינים לאוטונומיה מדינית, ודרש מישראל לראות באש"ף שחקן פוליטי לגיטימי. בדומה, לאחר מתקפת השביעי באוקטובר, דרש ביידן שהתגובה תהיה פתיחת מסלול למדינה פלסטינית ביהודה ושומרון ³ פרס פוליטי לטרור הפלסטיני.

התגובה העקבית של ארגוני הטרור הפלסטינים נוכח ריח הפיוס מצד נשיא אמריקאי היא להגביר את ההתקפות על ישראל. כך במקביל לכהונת קרטר, אש"ף הגביר את התקיפות מתוך מעוזי הטרור שלו בלבנון עם שורת פיגועים כולל טבח בכביש החוף במרץ 1978 שבו נרצחו 35 ישראלים. ישראל יצאה למבצע ליטני כדי לדחוק את אש"ף מהגבול עם ישראל. בתגובה, קרטר מתח ביקורת על ישראל על כך שלבנונים רבים נעקרו מבתיהם, לחץ על ישראל לסגת מלבנון במהירות ותמך באופן נחרץ בהקמת כוח יוניפי"ל, כאמצעי לפיקוח על נסיגת ישראל והשבת "השקט" לדרום לבנון.

הקרנת עוצמה מביאה יציבות

עם זאת, ההיסטוריה מראה שהקרנת עוצמה וביטחון מובילה לתוצאות חיוביות. כך, למשל, בזכות מדיניותו של הנשיא רייגן, ששונה בתכלית מזו של קודמו קרט, איראן שחררה את בני הערובה האמריקאים ביום השבעתו לנשיאות.

ייתכן שבזכות הישגי ישראל בשנה האחרונה, עידן המשטר המהפכני באיראן ותנועות הג'יהאד האיסלאמיסטיות, שנפתח בתקופת קרט, מתקרב לסיומו. אם ארצות הברית וישראל ימשיכו להקרין עוצמה ולהבין שדווקא הבסת האויב מובילה ליציבות, ניתן לקוות לנקודת מפנה היסטורית.

פורסם באתר מידה, בתאריך 03.01.2024.

****הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.****